

MUHI, CUR AB INQUISITI<sup>E</sup> MEA MUNDUM ME ESSE NON  
PATERIS (1)? Si, inquit, peccata mea pristina sunt  
causa hujus meæ afflictionis, quod ad hanc usque ho-  
ram punice distulisti, cur jam saltum, quando id tam  
obnoxia precor, non mundas me illa iniquitate, pro  
quæ abhola deinceps innocentes vivendo laboravi,  
ut sic tollas et causas plagarum, et simili ipsas pla-  
gas? Ita Tirinus noster. Aliqui referunt ad serupulos,  
qui peccato jam sublato non parum infestare sepe-  
nent solvi viros pios. Unde S. Gregorius ad hum-  
locum: *Ci, inquit, culpam venia abstuli, cum sanè  
et à memorib<sup>e</sup> non deriserit?* Quanvis enim quis pecca-  
tis valedicit, et novam vita ratione invicto, nihil  
minis præteriorum peccatorum memoria et delecta-  
tionis tangit quodammodo invitus, ad eo ut istius-  
modi tentamenta liquidam penitentiam causant esse nos  
patiantur. Et sic verba hec ejus erunt qui invitus  
trahitur ad illicitas delectationes, ut si sensus, ac si  
dicat: *Cum jam peccata commissa deleverim, et per  
penitentiam abicerim, quid est quod iterum memo-  
ria et delectatio invitum me trahit, et quodammodo  
invicta, ut hinc pacem accipiam?* Huius expositio-

impedit ad iterum peccantem? Itius expositus habes Gregorius his verbis patrum: *Ad horum Dominus peccatori paret, cum reatum culpe confessio protinus flentibus dilit, sed ab iniuncto nostra mundos nos esse non pauper, quia voluntates quidem culpan fecimus, sed nonnumquam nolentes eius memoriam cum delectatione toleramus. Sapere namque hoc, quod a conspectu jam fictis fluenti interventione detulit est, ad animum rectum, et devicta culpa ad delectationem rursum insperata militat, atque in antiquo certamine rediviva pulsatione reparatur.* In quibus verbis ultimus videtur resipescere Gregorius fabulam, quam tradidit Hercules devicisse gigantem immansis mollis terra filum, qui quoties percepit puto ad iterum peccantem? Igitur *ad peccato- ciusdanda ponit me et ab iniunctitate me non mundatus* Tigriruma: *si quid peccavi annotavisti mihi, neque sis in meum iniunctum abire impudus;* Hebreus apud Cajetanum: *Si peccavi, et custodiens, et ab iniunctitate me non mundabis me; eodem modo Biblia Regia, nisi quo ad extremum habeant, non mudebras.* Quae tan hebreas quidam cito interrogator legunt in humeros sum: *Nunquid si peccaveris observabis me super et intensissima me oculis invenire? neque a peccato meo ab quanto mundabis?* Ha legit et exponit Euthypholus, et ut idem dicit, Hebreorum aliqui: *neque hinc longe abit Vatabulus.* Alii, inquit Sancius, interrogator non putant esse locum, et hunc in modum accipiunt. Quasi nimis sit durum ea quia ab hominibus peccator, observari omnia, neque concessa a Domino via latet. Esti et mihi mitis haec situmus iurisdictio.

(I.) Seruioz omnia meo congruum videut, **לְכָה**  
pro seruare amimum ulciscendi capere, ut Jerem. 5.  
5, Anos. 4, 11. Ia queritur Jobus, quid à Deo dñe  
et regidissimae tractetur, ita ut ab uno delito immunitus  
atque impunis exiret, sed quantumvis pins et religio-  
nibus viveret, eum tamen, quis unquam ante ad-  
misset, pugnat severissimam subre cogere. Exem-  
plu[m] queque infra, 13, 26, 14, 16, 17.

(Rosenmüller.)  
Si peccavi, nimis, si peccem, esto me peccasse  
enius tamen mihi non sum conscius.

*Et ad horam pepercisti mibi, לְתַעֲמֵדְךָ obser-  
vis-*ti me*, diligenterque quibus peccavi, ut postea  
tandem punies. Patres dissimilant filiorum delicta,  
opifex namus sui opifici; sed tu, mi pater et opifex,  
meos mox stricte observas, rigideque punis. Item  
dixi dicit, 14, 46, et 51, 4. *Cum domini omnes ipsius  
gressu obser-*vere* , et ali si: Cum dominu*m* et, se-  
r-*vasti hacten*, esti peccavimus; *num*, cum immo-  
nis sin, cur me ita *quicunque* esti? Alii interrogative  
legunt: *An idcirco custodes mei, vel custodiam circa  
me ponas* (ut Job, 7, 12, dixit), *tanquam circa ho-  
minem scleratum?* *An propterea coni in carcere  
perpetuum coniuges mei, ut perpetuo affligar?***

*nocentem? et iniquitatem meam non parces?* vel, *et per-  
iniquitatem mei debitis non absolvias me?* (Synopsis.)

(4) Hebr., *Si impius sim*, *si tanquam soni punio-  
hei mihi, miserissem mecum agitur;* et *si iustus si-  
non attollo caput meum, non haec quidem mini protesto  
quam illa afflictio sim res meae, ut caput attollerio  
viam moerore concutes, et dolere oppressus.* *I*ne-  
trum mili prodest, aut me levat, nec scelus, ne  
innocenta. *Etabo capitum erectum et identem ac-  
num indicat;* conf. infra 114, 12, Zacher, 2, 4, ps.  
4, et ibi not. פְּנִימֵי, salutis, scil. צְבָא, usq;  
oppletus sum *ignominia*. Ignominia aliqui intel-

CUR AB INQUITORE MIA MUNDUM ESSERE NON PATEREM  
Hebr. 11. Ab inquitore (*proscriptore*) non ab inquitore  
vel, *unus annus*, a rego sceleris. Scio quid non me im-  
puneam reddes a rego sceleris. *Si* enim per diuiditum  
Immodicis hie est Job; et iuxta Domini fertur.  
Quidam interrogatio legum: *In iuxta pronuntiatis in-*

dibus terram telligisset, resumpsil viribus certame  
sanus et vegetus repetebat, donec fraude comperte  
Alcides enim tamdiu suspensus inter brachia tenuit  
donec omnino animam effaret. Luctans quotidie cum  
peccatis nostris, vincimus, cum nos tamen per contemplationem sublevamus, et per opera sancta ad Deum  
erigimur; si vero iterum tantisper ad terram inclinam  
resumus peccatum, iterum ad certamen redeant.

Septuaginta sic convertunt: ἐάν τι τρέψεται, εὐ<sup>λόγησι;</sup> με: ἀπὸ δὲ σύναξες εἰς ἀδελφοὺς με πεποντούς, quid  
et peccavero, custodi me: ab iniquitate autem non in-  
sontem me fecisti. Quae sic expoñit Olympiodorus in  
Catena: Tuam decet humanitatem, ut aliquam ve-  
niatur tua tribus opificio, neque velis pro tua rerum  
et communis scientia cunctas actiones meas et peccata  
acri studio observare. Que quidem sanctus hic iterum  
humana natura persona suspecta: Nil te, inquit  
Iuliet Domine, verum et nostra observas opera;  
enim est φάλαγξ: ac licet non subita in eum quod  
peccavit animadversione utare, haud eum proper-  
dimittis insontem. \*

Hebrei paulo aliter vertant. Pagninus: *Si peccavi, et custodiam ponas me et ab iniquitate non mundabis me*. Tigrina: *Si quid peccavi anocavisti mihi, neque sis in mea iniquitatem abire impune*; Hebreus apud Cajetanum: *Si peccavi, et custodias me, et ab iniquitate non mundabis me*; codem modo Biblio Regia, nisi que ad extremum habent, non mundes me. Quae tam Hebrei quam hebraizantes quidam cum interrogatione leguntur in humerosum: *Nunquid si peccavi observabis me super et in sensu me oculis intuerere? neque a peccato meo a quando mundabis?* Ita legit et exponi Engelhus, et ut idem dicit, Hebraizorum aliqui; neque hinc longe abutatur Vatabas. Alii, inquit Saneius, interrogatio non putant esse locum, et hinc in modum accipiunt. Quasi nimis sit durum et que ab hominibus peccatum, et observari omnia, neque concessum a Domino via laxari. Est et qui putet hic esse aliquam iurisjurandi aut imprecacionis formam, quasi negat Job se peccasse, precretumque, si scelus unquam admisisset, ut in eternum detur custodiam, neque ullo tempore peccatorum vinculus aut supplicia laxentur. Sed ex his nimis explicatio videtur magis literalis.

vers. 15. — **ET SI INPIUS FUERO, VAE MIHI EST (1);**  
nocentem? et iniquitatem meam non parces? vel, et per  
iniquitatem meam debitis non absolve me? (Synopsis.)  
(1) Hebr. : Si impius sum, si tantum ponis sumo  
hei mili, misericordie mecum agitur; et si justus sum,  
non attollo caput meum, ne hoc quidem mihi profite-  
quum ita afflictus sint res meae, ut caput attollerem  
meanum, morore conlectus, et dolore oppresus. I  
neutrum mili proles, qui me levat, ne scelus, ne  
innocenta. **Alitus cognitus erectum et identicem an-**  
**mum indicat;** com. infra 11, 44, Zacher. 2, 4, 10,  
4, et ibi not. **ALITUS YHVW, salvator, scilicet YHVW,**  
adspexit sum **IGNOMINIA.** Ignominiam aliqui intel-  
ligunt, quia sibi a sociis immiseratur, quod dolor nam  
sibi longe gravius fuerit. Non generatis intelligamus  
ignominiam ex adversitate honoris et glorie, in qua am-  
fuerit, cum opibus et potentia poterit. **YHVW h. i.** non  
est verbum, sed adiectivum in statu constructo  
absoluto **YHVW**, ut Gen. 53, 49. **ALITUS YHVW, salvator** di-

SI JUSTUS, NON LEVABO CAPUT, SATURATUS AFFLITIONE  
ET MISERIA. Conclusio esse videtur eius quod dixit hac-

rum, et infra 4, 4, **תְּבִיבָה** *societas iud.* Postremus nosciri verset *versus eum*, quod *videns* pro imperativo habent, sic vertunt: *Vide affectum tuum, o Deus!* quod, si non statim: *timor aggressus ita esse, ut videatur*; val: *ac met misereatur. Utrumque frigida est*. Praestat illud pro infinitivo accipere, atque subordinari verbis finiti prima persona (*conf. not. ad Ps. 142, 5*, ubi *cadem plane nostri verbū construunt*), sic vertente: *Videndo (i. q. 787, *videns* ego sum) affectum meum*. (Rossmüller.)

*Si improbus (vel sons) sui, vel, esse, si impie egi. Di-  
lennate deplorat miseriam suam. Omni ex parte pre-  
mor, quando impios et pios juxta affligis, nemini parcis.*

VE MIHI EST, וְאֵלֶיךָ מִי הַזֶּה? Sed non intelligo eum sibi maleficere, siquidem tangquam sons punior, hei mihi! miserrime mecum agitur, cum in Dei maledictione et legis incidam. Alii sic: Si pietati studentem sic affligis, quid faceres improbo? aeternum mihi esset perenundum, וְאֵלֶיךָ hic occurrit, et Mich. c. 7, v. 1. R. Kimchi ut <sup>1722</sup> ejusdem deducit, permutteraram. <sup>1723</sup>

**ET SI JUSTUS**, *וְיַדְעָה si vero* (vel, *etiam ubi, et si*) *justus sim: et repetitur וְיַדְעָה*.

Non levabo (vel attollam, seu atollo), CAPUT. Non unde vultum attollere præ pudore. Non andeo coram te liberè et quas erecto capite apparet, et meæ justitia confidere. **Lac.** 21, 28. *Toller egypt notitia fiduciam et gaudium* (vide Psal. 5, 3) ut, contra dimittere caput, tristitiae et pudoris est. Vide Zach. 4, 21. *Non possim attollere caput, i.e. faci bonaque spei concepire.* Hoc dicit: *Nec secus me juvat, nec impotentia.* Si sceleris teneor, miserum me si insons, qui hoc mihi profet, cum eam oppressus et meæ confictus erigere me non possum.

SATURATUS AFFLIGIT ET MISERIA. Precatio est, q.  
d. Misere te mea misere et libera me. Vulgatus  
omisit εἰς τὴν, quia ad sensum non admittunt periti.  
εἴτε θέτει οὐδὲ γέγονε, satur, sive saturnus [sub-  
san, quippe qui satatus sum, ignoramus], i. e., ad sa-  
turatum pleaus, etc. *Satis ex super canticis af-  
fectus, ignominium intellige, ut quibus sunt sociis in-  
seruerit; vel potius generaliter, ex adverso honoris,  
potentie, opum, etc. que ante habuit.* εἴτε est no-  
men Toot, or Job, 44, 1. Geens, 30, 29, ut probat  
hag phrisi, qui us tribuit uniusmodi obtrum-  
pti, ut *πλευρά* verb. imperativi tamen gram-  
matica, ut γέγονε sit verb. modi, ut in patet  
ex Prov. 20, 15. *Ei sic quidam accipiunt; Junius et Tremellius ad Deum referunt; saturus, sive  
irrecoquens ignominia cura que affectus. Satis habebus  
ignominias, etc. Suficit illi ignominia mea, etc. Ille  
intemperie precios, quis respondet eo πλευρά meante,*  
v. 9. *Εἴτε απεριγραμμε, Jer. 29, 22, ignoramus enim  
effici, pudore, etc. quod est invenimus.*

enec pectoris, qui est accensio quecum cordis, et velut ignis in vulto. Ide **שְׁלֵמָה iguri**, pro erubescere, Isa. 46, 8. Reliqua verba sic reddunt: *Et tibi, sex respete (et cetera, sed videlicet affectionem) (vel impotenciam) mean.* Sanè verba Hebreia sic sonant. Patibus est, quod Jobus ira et perturbationi maximè convenit, q. d. *Evide sane, Domine, quo sim statu, tum cognosce ita esse ut dieo: Et vidi submissionem mean, et video, vel et video, etc.* Infinitivus **תִּתְחַזֵּק** pro participi **תִּתְחַזֵּק**, ex analogia communis precedenti. Infinitivus, omnium modorum et temporum fons, pro reliquis similans. Seus est: *Non autem caput attholei, quia satus sum ignorantiæ, et video (h. e., exterior) afflictionem meam.* *Vides misericordiam, nihil aliud circum me aspicies quam maxima.* *(Scribae).*

**ET SI JUSTUS, NON LEV.80 CAPUT.** Non pugnat hoc cum eo quod dicitur 4 Joan. 5: *Si cor nostrum non reprehendit nos, fiduciam habemus ad Deum. Nam sensus huius loci est: Non sicut nos, sed etiam*

tenus, id est: sive impius, & e plus sim, iram tuam  
non effugiam. Sicut dixit superiori capitulo x. 22: *I*

Non eriguntur sed dixit superior capite V. 23: *non nobiscum et impian ipsa consumit.* Ceterum non la-  
vare caput habitus est morientis et afflicti hominum  
quem etiam expressit David dicens, *Psal. 57, 4 : Mi-  
serere mei secundum misericordiam tuam et secundum  
se factus sum et curatus sum usque in fuen;* tota ad  
contristatus ingrediebar. Ostendit autem, quod sepe  
cum expiavimus, pio neque impio homines ab hu-  
mis vita malis esse securos. Quis enim saeculorum  
mortaliitate circumdatus, quantumvis virtutibus ac-  
get, et rursum celestium desiderio ardet, non san-  
ctus?

gesat, et rerum cœlestium desiderio ardeat, non saepuris pungatur, temptationibus urgeatur, persecutionibus affligatur, aut saltem corporeā molestiā et insir-

mitate turbetur? Quod minimè mirandum est, quia perfectionis mons licet possit terram superare, et terrenam conversationem deserere; at non potest omnino à terra se eximere, nec terrenam necessitatem

efugere. Quare in hoc exilio non est qui se penitus ab onere alicujus laboris expedit, etiam si innocens et sanctus existat. Multum tamen interest innocenter piorum et impiorum hominum conditionem in afflictione.

ibis et misericordia, uti pulchre ad hunc locum docet S. Gregorius lib. 9 Moralem cap. 52: *Impius va  
habet et justus misericordiam, quia et aeterna damnatio  
reprobum sequitur, et cunctis quisque doloribus  
transitoria adversitatis expiatur.* Impius enim levat

*transitoria adversitatis expiatum. Impius caput levat,  
sed elatus evadere vae, quod sequitur, non valet.  
Justus labore sui certaminis afflictus caput levare  
non sinatur, sed pressus à perpetua afflictione libe-*

... et quod praesedit a peritie adiunctione mortuorum. Ille se in voluntatibus erigit, sed si supplicis sequentibus mergit. Iste se in dolore deprimit, sed tanquam a pondere aeternae animadversionis abscondit. » illie. Istud itaque discrimen inter impium et punitum constituitur, etiam ab iniquitate absboritur; at viri statusque perfectus ita sua terrena conversationem sese elevat, ut tamen in terra et inter homines statum summa habens, necessarii aliquas terrae perturbationes et miseras sentiat. Verum huc labor et inevitabilis corporis necessitate proveniens aquila vel sanctis et perfectis viris ferendus est, quia eorum vita per corporem infirmitatem siue mortis et terra conjuncta, at per desiderium et mentis putatum sic mons est versus colum creata.

Notanda est hic elegans antithesis inter impium et sum; inter uerum et elevationem capituli justi. aque secessus Jobi est: Si peccavi, quonidie supplicium vel malum merui; si vero justus sun, non procrea deheo superbitz, vel de me prasumere, tan-  
kin sit aliud ex me, sed Dei erga me misericor-  
diam et bonitatem humilliter confiteri.

VERS. 16. — ET PROFITER SUPERBIAM QUASI LEANAM  
PIES ME (1), REVERSUSQUE MIRABILITER ME CRUCIAS.

riabor, tum scilicet (ut subjungit) quia saturatus et curvatus afflictionis et miseria; tum etiam quia Apostolus universum loquens dicit 1 Cor. 4: *Quid habes et non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, as non accepseras?* Ita Bernardus, Epist. 109, ad In-

Id est, videris me sicut lezam insectari, et ut hominem superbum, crudellem et rapacem exagere, *reversusque*, id est, iterum atque iterum mirabiliter me crucias, plagam plague superinducendo. Ubi nota Hebraismus, quo verbum ponitur pro adverbio. Nam *reverti facere* significat *iterum facere*. Eodem modo dicitur Psalm. 84, 7: *Deus, tu conversus, id est, iterum, visitabis nos.* Septuaginta illud, propter superbiam, omittentes, sic versum hunc reddunt: *Capio enim sicut leo ad occisionem; rursus vero commutatis savissimè crucias me.* Ita S. Augustinus. Quasi dicant: non capior ad vitam ut animalia, que solent haberi in deliciis, sed ad necum ut animalia fera, quibus fidendum non est, si supervivere permittantur.

Casperum id quod Vulgatus propter superbiam reddit, in Hebreo est *νεικηθείς*, quod Hebrei vertunt multipliciter *aegaeat, crescat*, nempe afflictio atque miseria, de qua proxime, et per optimi modum interpretantur in hunc sensum, q. d.: Utinam afflictio mea et dolor sic aegaeat et invaleat, ut me quanquam conficiat et extinguit, ne tandem me prostratur dolor et interitus.

Porrò in aliquibus Latina editionis codicibus illud, quasi lezam, in nominada casu legitur, quasi lezam, qui etiam ratione accipiunt omnes Hebraizantes apud Pinetum, tum etiam textus ipse hebreus et Chaldaeus apud Cajeatum; ita ut lezam comparetur Deus propter supplici justitiae severitatem, quam effugere nulla vis humana possit. Nam si Deus semel capiat pradam, illique incubet quasi lezam, quis eam de manibus ejus eripiet? sic alii passim, alii pantheram esse malunt. Ad verbum: *Si attollat se*, nempe caput meum, *veneris me quasi pantheram*, peccaverit scilicet. (Grotius)

*Mus, alli pantheram esse malunt. Ad verbum: Si attollat se, nempe caput meum, veneris me quasi pantheram, peccaverit scilicet.*

Vous savez de moi à cause de mon orpheu, comme une femme se saisit de sa poie, et vous me tourmentez de nouveau d'une terrible manière. Ceci a rapport à ce qu'il dit auparavant. C'est-à-dire, que l'on reconnaît que s'il venait à lever sa tête et à se glorifier de sa justice, il tomberait aussitôt entre les mains de son juste juge, qui le traînerait sans miséricorde; et qu'il deviendrait comme la proie de l'inexorable rigueur de la justice; ce qu'il exprime par la comparaison d'une femme affame qui, pour nourrir ses petits, et pour nourrir soi-même, se saisit impitoyablement de tout ce qu'elle rencontre. Et alors, pour s'être témérairement glorifié de sa justice comme s'il ne l'avait pas reçue, il se rendrait digne de tourmentes plus grands encore que ceux qu'il souffrira; ce qui sans doute n'est pas seulement une preuve convaincante de l'humble disposition dans laquelle Job se conserva durant tout le cours de cette horrible tentation, mais encore une vérité étonnante pour tous les fidèles, qui doivent apprendre de ces paroles de Job, que quelque juste que l'on puisse être, si l'on prend un sujet de lever sa tête en se glorifiant de sa justice, l'on se rend digne des plus sévères châtiments de Dieu. C'est ce qu'un Saint a exprimé d'une manière très-vive en parlant à un grand seigneur romain, qui, après avoir renoncé à la vanité des grands de l'empire, avait embrassé l'humble joug de Jésus-Christ. Car la crainte qu'il avait que ce Seigneur ne reconnût pas, autant qu'il devait, que ce changement était l'ouvrage de la main seule du Tres-Haut, lui fit dire cette excellente parole: « Que si c'est à l'homme

sim in Scripturis Deus leoni quoque ac lezam comparatur. Quo spectat illud, Gen. 49, 9: *Catus leonis Iuda; ad pradam, fili mi, ascendisti; requiesce ac cubasti ut leo, et quasi lezam; quis suscitabit eum?* Quod sancti Patres ad litteram de Christo prophetatum accipiunt. Eodem refertur et illud, Osea 5, 9: *Ego quasi lezam Ephraim, et quasi catus leonum domini Iude; ego capiam, etc.* Leo enim fortitudinis et magnanimitatis semper symbolum fuit, et omnium terror dictus. Quapropter, ut refert Pausania, in superbi Agamemnonis clypeo depictum visibatur caput leonis cum hoc versu:

Οὐραὶ μὲν φέρεται λεονῖς βροτοῦ, διὸ τοιούτου ἀγαμένον:

Hic quidem terror est mortalium, illum vero gerit Agamemnon.

Id ipsum inter hieroglyphica Egyptiorum fuisse docet Orus Apollo: *Terrorum, inquit, significantes, leonis caput pingunt, quoniam hoc fortissimum animal omnibus aspicientibus formidinem inicit.* Ipse autem neminem timet, iuxta illud Salomonis, Prov. 50, 30: *Leo fortissimus bestiarum ad nullum pavet occursum.* Quare Isidorus, Pelusioni lib. 2 Epist. 281, leonem vocat φέρεται λεονῖς βροτοῦ, horrendum et intolerandum. Quis ergo esse posset horrifici timoris expersus, cum vixor leo de tribu Iuda rugiet, terroribus septus, non jubat, sed robore et potentia coronatus?

Quaque igitur hic eo sensu leona vel leo in casu recto intelligi possit de judge vindice Deo, nihilominus à Sixtinâ et Clementinâ editione, iuxta Vaticanicam exemplarum castigata, minime recedendum censeo, que *lezam* accusandu casu expressit, cui se Job comparat; quippe quem Deus, non secus a venator lezam aut leonem, multis irretium calamitatum laqueis, variis insuper dolorum jaculis configat, unde subdit:

VERS. 17. — INSTAURAS TESTES TUOS CONTRA ME, ET MULTIPlicas IRAM TUAM ADVERSUS ME, ET PEINA MILITANT IN ME (1). Testes appellat Jobus vel damos sa-

un orgueil détestable d'oser faire ce que Dieu condamne dans les hommes, c'en est un encore plus détestable, que l'hommeose s'attribuer à lui-même ce que Dieu seul peut donner à l'homme. (Sacy.)

(1) Rudit etiam Hebreus potest: *Producis novos testes in me, et furas tuas magis magisque inciduntur in me, et mecum est quidam veluti exercitus malorum, que per intervalla et per vices me adoruntur. Vel potius: Exercites in me furorum tuum replicatis ictibus, et ego veluti adversus exercitum pugno. Septuaginta: Irā magnā mihi us es, et indixisti super me tentationes. Superioris, 7, 4, reddidimus tentationem pro Hebreia voce, que sonat nequitiam vel exercitum.* (Calmet.)

INSTAURAS TESTES TUOS, nempe flagella tua et plaga, ut verit Paganus; nam haec testes videtur ire divina. Et peina militant in me, Hebrae, vice exercitus sunt adversum me; q. d., illas malorum et pomanum in me incurrit, et alia aliis denso agmine succedunt, ita solent in conflictu milites integrè succedere. Quare et ego fessus enix rogo, v. 20: *Bimite me, et aliquid indulge quicunque respiciens nomini.* (Tirius.)

Nomen ΤΡΙΤΟΝ uno modo vertunt. R. Levi collato Aramaeo ΝΤΥΝ, quod asserit *plagam leprosam significare, plaga tuas exponit.* A. Schultens *incurso-*

tanico cestro incitatos, vel tres amicos suos in pugiles mutatos, vel dolores acerbissimos à Deo immissos: que sunt tres veluti cohortes, quibus dispositis et per tempora, vel etiam simul accedit, sic Jobi causa agitur, quemadmodum rei eiusdem celestissimi causa in tribunal gravissimo acitatis solet testibus multis succendentibus, per quos testes inquiruntur. Similitudo ergo in eo sita est, ut siens testes producentur ad veritatem indagandam, ita demones concordantes et dolores produci videantur, ut Jobus veritate pervergat convincatur, ac si res tota Dei sat perspecta non foret. Posset autem Jobus sic loquens induci, q. d.: *Quorsum, aquissimum Judex, tales testes interrogas? quorsum alios succedere patet? quorsum interrogationem tam sep̄ reparas, redintegras, restauras?* Profectò per hoc ipsum multiplices iam, hoc est, supplicium, adversus me; et poma tanquam milites armati lanceis infestis me impetu atque transfigunt. Cessel, o, hic judicarius processus, hie militum recensio; tibi quippe cognita est causa et candor conscientie meæ perfectius multo, quam si mihi in eadem causa multa testimonia jurata faverent. Septuaginta legit: Επεντελεῖσθαι τὸν τόνον τοῦ πονοῦ, instaurans in me inquisitionem meam, quod ad interrogacionem testimoniū seu praxi sciscitandi et inquisendi luculentius refertur.

Porrò illud: *Et peina militant in me*, id est: Variae calamitatis me simili exigit. Quod obscurius ponit Hebreus, quem ita verbum de verbo traducit Stunica: *Mutationes exercitus mecum, quia dicat: Illas malorum in me incumbit, et imperator variis et sibi invicem succedentibus dolorum agminibus, ut in pugna aut urbis oppugnatione militibus fessis recentes succedunt.*

Tropologic S. Gregorius lib. 9 Moralia, cap. 33,

nes tuas reddit, ex Arabic cucurrit, incurvant, undi iniunctia, et hostis. Non mltiò alter Syrus: *Accersis arma tua contra me, Quod Arabi sic reddit: Nudas tuta tua in occursu mei, sed adversus me. Chaldaeus tamen et Hieronymus recte testes tuos, vertent, quem aduersus te, et ceteris omnibus, quibus in V. T. occurrit locis, obtinet. Testes autem à Deo contra Iohannem producunt intelligentem quidam socios Jobi, quovum unus ubi vult testimonium in cun dixisset, quod ob scelus affligenter, succedit aliter idem testificans, et alius nonnullus in eum vel repetitis vel eodem tenditibus utens objectionibus et argumentis. Verum intelligenda potius sunt mala Jobi iniuncta, quae persuadent amicos, illum peccatores esse iniquos, qui scelerum peinas hat, sicut coram aliquo testes producti solent, ad aliquam accusationem et convincendum. Conf. infra, 16, 8, Malach. 3, 5, ἡ γένεσις τοῦ κόσμου, vicissitudines, scil. afflictionum, et exercitus, i. e., agmen quoddam malorum, Lerna vel illas malorum apud me est, q. d.: Afflictions per vices me invadunt et torquent, ut ubi habe insulm in me fecerint, succedant aliae, et hic per vices aliae, ut in pugna aut urbis oppugnatione fieri solet, ut militibus lessi recentes succedant. נִזְבָּנָה pro נִזְבָּנָה vices exercitus, i. e., imperator variis et sibi invicem succedentibus malorum agminibus. Veterum interpretationes recensunt dijudicavitque J. D. Michaelis in Suppl. p. 790, 91. *Et mecum quasi conflantes turmae.**

(Rosenmuller.)

per testes intelligi sanctorum exempla, sic scribens: *Testes Dei sunt, qui per exercitum sancti operis et testantur que electos secutura sint premia veritatis. Unde hos quoque, quos pro veritate passos agnoscamus, Graco eloquio martyres, id est, testes vocamus, etc. Qui itaque alii bonum exemplum prebeat, testis est Christi, qui conversatione sua possibilem esse Christi doctrinam affirmat, et ei non se accommodantes operibus increpat. Quis hanc gloriam hanc dignitatem contemnet, quā testis constitutio sanctitatis, dum alias exemplo vita sua ad sequelam virtutis vocat? Quodsi haec dignitas contemnda non est, semper bonum virtutis odorem spremus, et libertate aut laxitate vivendi alios offendere timeamus. Sed hic attendendum quā intentione et quoniam fine fratres nostros bonis exemplis adjuvare curemus; profectò non studio vanitatis, et opinionem virtutis apud homines querend, et inanis gloriae captandæ oratio enim puerile est, sed ut Deum in nobis inceptis magnificemus, et ejus honorem et gloriam queramus, ad quod Christus nos horat, dicens, Matth. 5, 16: *Sic lucet lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificant Patrem vestrum qui in celis est.* Siis doctrine vestra respendet, inquit, ut eam sancta actiones approbent, et opera bona confirmant; sic verò opera bona hominibus ostendatis, ut non vanam laudationem ex oīs, sed veram eterni Patris gloriam acupentis.*

Porrò ad illud: *Et peina militant in me*, ita pulchritudinem S. Gregorius: *Consideratis, inquit, Dei testibus, peina militant in nos, quia dñi miranda illo rōma facta conspicimus, vitam nostram, que ex eorum comparatione displicet, studiosā afflictione etrūam; ut quidquid in nobis polluerunt opera diluant lamenta, et si quid adhuc culpa delectatio- nis inquit, peina morioris terga. Beatus igitur Job, quia vitam patrum praecedentium conspici, et quid in se genere debet subtilius agnoscit. Sic ille, Quid dignus, quid gloriösus, quād ut Dei milites non ad capientes urbes, nec ad expugnanda regna terrena, sed ad convertendas animas sancta conversatione simus? Quid illustris, quād ut Deo coelestes des implenti cooperemur, et Christum animas ad se vocantem sequamur? Quid desiderabilius, quād vitā nostrā omnibus testatum facere que premia bonus maneat, et quae supplicia malos et iniquos expectent? Haec autem adipiscimur, cūm exemplo vite omnibus nos cognoscētis præbemus. Nam qui bonum exemplum alii prebeat, miles est Christi, pro ejus gloria adversus peccatores pugnat. Cujus militē laudator est S. Paulus, ad Timotheum scribens: *Hoc preceptum commando tibi, fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, habens fidem et bonam conscientiam, 1 Tim. 1, 18. Fides quippe et bona conscientia ostensa sanctis actionibus potissimum pro Christo militat, et animas pravis moribus assuetas expugnat. Qui bonum exemplum prebeat cooperator est Christi; qui velut ejus vox, quam nullus non audit, ad virtutem vocat, et quid**

malum sit, quid imperfectum manifestat. De se quippe et de aliis rectam vitam sectantibus dicere potest, 1 Cor. 3, 9: *Dei sumus adatores*, quia quod Dominus Scripturis sanctis et internis inspirationibus et predicatorum vocibus dicit, ipse videt actions suaderet.

VERS. 18. — *QUARE DE VULVA EDUXISTI ME?* Qui utinam consumptus essem ne oculus meo videret. Conqueritur se in miseram hanc lucem fuisse editum, quae last nihil aut jucundi, sed trista duntaxat et acerba exibebit, ac proinde optat magis se nonquam fuisse natum, aut saltem a nativitate statim extinctum fuisse, ne tot tantisque, quibus assidue exercitatur, calamitatis et doloribus obiret. Id ipsum fidei penè verbis supra, capite tertio, v. 11, queribundus perferat: *Quare non in utero mortuus sum, egressus ex utero non statim perii?* etc., unde hujus versiculi explanatio et illustratio petenda est. Hic tantum nota Deum in Scripturis peculiariter dici educere de vulva et extrahere ab utero viros sanctos, prescrimt eos quos prærogativæ privilegi singularius adhuc in matris utero existentes ab originali culpa emundavit, ut S. Joannem Baptistam, et secundum aliquos, Jeremiam, aut saltem ad illustre aliquod seu prophetam seu apostolos aut similem in Ecclesiâ manus depauit. Ac de Jeremâ quidem et Joanne legimus Jer. 1, 5: *Priusquam te formarem in utero novi te; et antequam exstres de utero sanctificaverem te, et prophetem in gentibus dedi te.* Quin et Isaías de se quod et Joanni similiiter appropriatur, alt. e. 49, v. 4: *Dominus ab utero vocavit me; de ventre matris mea recordatus est nominis mei.* Nec dissimili ratione Paulus de sù ad Apostolatum vocazione loquitor dicens Gal. 1, 13: *Qui me segregavit ex utero matris mea, et vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus.* Sic etiam David in sù, et excellenter in Christi (quem prefigurabat) et cuiuslibet justi personâ loquens, ad Deum al. Psal. 21, 9: *Quoniam tu es qui extractisti me de ventre, spes mea ab umeribus matris mea; in te projectus ex utero, de ventre matris mea Deus meus es tu.* Eodem sensu alibi, Psal. 138, 12: *Quoniam tu possedisti renes meos, conceperisti me de utero matris mea.* Quia omnis singulariter et plusquam paternam Dei erga sanctos et electos stus curam ac providentiam eximè commendat, ut et illud ejusdem vatis Psal. 70, 7: *In te confutatus sum ex utero; de ventre matris mea tu es protector mens, id est: In te stabilitus robur accepi, cum ex me infirmissimum essem;* et vix natus protectione tui frui coepi, eam adhuc ex invoke non possem, quia sànd haud exigua pars est laudis ac providentia Dei. Qui enim nos de vulva educit, et de utero extrahit, confirmat, posset, utique (ut ibidem Chrysostomus ait) *xw̄v̄z̄, xw̄v̄z̄, et curam gerit, et proridet,* ling illa magna Dei pollicitatio ad speu et fiduciam erigentis, Isaiae 45, 1: *Noli timere, quia te redemi, et vocavi te nomine tua; meus es tu.* Quia verba dulcissima sunt, et mirifica iuunditatem repletan animum, Res Dei sumus, ad illum pertinemus; nocere nobis

nemo potest, quia eo ipso Dei potentiam irritet, ma-jestatem violat.

Cum ergo Job in summis afflictionibus constitutus solitam hanc Dei protectionem et consolationem minime perciperet, suaviter ita conqueritur, ac si dicat: *Quare de vulva eduxisti me;* et antequam nascerer etiam providentia tua partem fecisti, et jam natum in virilem usque extremam tam benevolè educisti, et sollicitè conservasti; si repente, post tot beneficia sàm amplissima in me collata, ita destituta, et in summis tribulationibus omni penitus auxilio et consolatione orbatum reliqua, cum solus sis qui possis opitulari? Certe talis fuisse innumquam tota beneficia recipisse, quam sic accepta perdidisse, et eam extremitate misericordie commutasse. Gravio enim accedit post felicitatem adversitas, post ubertatem calamitas, post gaudia dolor. Quare secundum humânum sensum, et appetitus sensitivi affectionem, cum aliquantus ut dolorum summa mifiget rationabiliter indiget, magis optat nunquam natus esse, vel aborsum fuisse, quam jugiter cum tantis malis et doloribus conficiari. Unde subdit.

VERS. 19. — *FUISSEM QUASI NON ESEM, DE UTERO TRANSLATUS AD TUMULUM.* Hoc tempore proprium est abortivis de utero transferri ad tumulum, et convenit hinc versus cum illo 16 capituli tertii. *Sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non vividerunt lucem;* ubi duplum videtur ponere descriptionem, unam abortivi statim à nativitate mortui, et ideò à matris utero statim terra contecti; alteram abortivi mortui in utero præsumptuus nascetur; utrovis modo significans ea futurum minus infelictem et despiciunt à suis. Pulebrè autem et docet dixit: *Fuisset quasi non essem, siquidem abortivus pro non nato censetur in Jure, 5, col. 20.* Postulatio heretice instituendo. Et Paulus I, capite Lege, qui mortui, de verborum significacione, sapienter dixit: *Qui mortui nascentur neque nati neque præcoeti videtur, quia namquam liberi appellari potuerunt.* Hic spectat etiam Hippocratis de abortu dicentis *καὶ εἰ τοῖς τετράγωνοις τόποις, εἰ καὶ οὐκ ὀκτωτέραις πατέραις.* Sed est *תְּנִינָה* deo intelligentem: *Cesset seu desistat à me,* ut supra 1, 16, dixerat: *כִּי־בְּכֶן־עַל־קֶרֶב* hominem numerus in texu lipo habet; vid. Kennicott, et di Rossi. Syrus etiam lectioem marginalem expressit, dum discide à me, verit. *תְּנִינָה.* Et pone à me, scil. *תְּנִינָה* manum tuam gravem, plaga infigente, ut Ps. 52, 4, vel, *תְּנִינָה;* conf. supra 9, 34. Est autem *תְּנִינָה* imperativa forma hispidi, ajetata preformativa littera *ת*, ut *תְּנִינָה.* Alii ordinem vertiginis, q. d.: *תְּנִינָה* caligo, lux in ea et caligo idem est. Liberius Hieronymus: *Sed semper inter horror inhabitat.* (Bossemiller.)

(2) *Terram (terram, inquit), obscuratissimam, vel, obscuram, obscurissimam, Heb., maxima tamen tenebram.* *תְּנִינָה* dicitur Amos 4, v. 13, hic *תְּנִינָה* (deficiente\*) in qua, ob geminatum *ת*, intenditur significatio; sicut *תְּנִינָה*. Alii regionem vertiginis, q. d.: *תְּנִינָה* opacare spiritus hominum, et vertiginem affere possunt. *Terram lastitiatissimam, vel, defectionis lucis.*

ET TENEBRARUM, UBI UMBRA MORTIS, *תְּנִינָה*, vel, caligini, i. e., ubi est obscuritas similis caligine, vel, ut in caligine, similiens caligini, sicut caligo, umbra mortis, vel, lethali, terram umbra lethali, et umbra mortis operata, qualis est caligo et umbra densissima. Elegans et amplius sepulcri descripicio, quod ad corpora referit.

ET NULLUS ORDO, *תְּנִינָה*, et non ordinis, non ordinum, et non sunt in ea ordinis, ubi non succedunt ordinis et per vires tenebras et lux; sed perpetuas vias tenebris. Nullum discrimen dierum et nocturnum, estatis et hyemis. Et ubi ordines temporum

pensè optaverat non vixisse, et modò ardenter precatur vitam aliquantulum prorogari: ibi affectus sensitivi appetitus invalidit; hic ipse appetitus interitu imminentे sese contraxit, et pars hominis superior proximum mortem pressagias pissima quadam ratione permota postulat inducas, ut si quid peccasset (non enim quid sibi culpe conscius non foret ideo in se possum censit) lacrymas deterget. Pulebrè autem docet tam brevem esse vite humane durationem, ut possit dies ipsa brevitas et paucitas. Non enim dixit, ut communiter dicere solemus, et ipse alibi dixit: *Dies mei pauci fiuntur brevi;* sed: *Paucitas dierum meorum, quasi dicet:* Eorum duratio tam pauca et brevis est, ut verius ipsam paucitas et brevitas dici possit. Eodem prorsis loquendo modo videmus Davidi non satis fuisse humano appetitio vanum et inanem, sed, ut omnia que dici poterant comprecleretur, vocasse illum ipsam vanitatem: *Universa,* inquit, Psal. 58, 6, *vanitas omnis homo vixens,* quâ dicendi phrasa significavit, in homine contineri omnium rerum vanarum et inanitum vanitatem et inanitatem. Hec enim vis est nominum abstractorum, ut sepè D. Thomas eleganter docuit. Similiter ergo S. Job rem totam concludere volens, non satis illi fuit dominus vocare paucos, sed ipsammet paucitatem munenpaviti, ut indicaret illos omnium rerum quod parum durant, brevitatem et paucitatem completi. Quare orat ut paululum sese remittat et honestum acerbitas et dolorum atrocitas, ut dolorem summa juxta miserorum consuetudinem legitimo prosequatur planum; ne futurum minus infelictem et despiciunt à suis. Pulebrè autem et docet dixit: *Fuisset quasi non essem, siquidem abortivus pro non nato censetur in Jure, 5, col. 20.* Postulatio heretice instituendo. Et Paulus I, capite Lege, qui mortui, de verborum significacione, sapienter dixit: *Qui mortui nascentur neque nati neque præcoeti videtur, quia namquam liberi appellari potuerunt.* Hic spectat etiam Hippocratis de abortu dicentis *καὶ εἰ τοῖς τετράγωνοις τόποις, εἰ καὶ οὐκ ὀκτωτέραις πατέραις.* Sed est *תְּנִינָה* deo intelligentem: *Cesset seu desistat à me,* ut supra 1, 16, dixerat: *כִּי־בְּכֶן־עַל־קֶרֶב* hominem numerus in texu lipo habet; vid. Kennicott, et di Rossi. Syrus etiam lectioem marginalem expressit, dum discide à me, verit. *תְּנִינָה.* Et pone à me, scil. *תְּנִינָה* manum tuam gravem, plaga infigente, ut Ps. 52, 4, vel, *תְּנִינָה;* conf. supra 9, 34. Est autem *תְּנִינָה* imperativa forma hispidi, ajetata preformativa littera *ת*, ut *תְּנִינָה.* Alii ordinem vertiginis, q. d.: *תְּנִינָה* caligo, lux in ea et caligo idem est. Liberius Hieronymus: *Sed semper inter horror inhabitat.* (Bossemiller.)

Ut PLANGAM, etc. *תְּנִינָה, et confortabo, vel, corroboro ut revere, sub. me, vel, cor mentu, ut respire, ut revere, et me recolligam, et quiescam, et roborabor, q. d.: Si dolorum non via amovere, respirandi spacio. Agnosco Job carmen penè clementem spiritum, et mirum certamen.* (Mercerus.)

(1) *Vel aeam, ligno scilicet, in terram.* Hoc verba regunt illa sequentia, *in terram,* etc. Illa autem, nec revertar, per eponibilem inserta sunt, q. d.: Si ut socii mei dicerunt, Job. 5, ad te rediens restiter, quando tandem id feci? Jam mors instat. Vide Job. 7, 21. Sed simpliciter intelligo, cum optare respirandi spatium ante mortem.

Et nos REVERTAR. Nempe in hunc mundum;

vel, in hanc vitam, scilicet eandem; ad statum in quo fili. Vide supra, 7, 9, 10. Naturaliter nemo reddit, etc. Neque enim negat Job resurrectionem mortuorum, quam e. 49, v. 23, magnice proficitur.

Nec Job nec socii hanc negant, sed vitam hanc tantum considerant, et de morte iuxta corpus et naturam loquuntur. Notat Terull. veteres Romanos dicere solitos: *Abit, et reverasur est, resurrectionem carnae hanc observare innuentes.*

AB TERRAM TENEROSAM ET OPERAT. MORTIS CALIGINE, *תְּנִינָה, et ambre mortis, etc.* I. e., densissima et lethali, i. e., antequam moriar. Subaudiens antequam vadam, *תְּנִינָה, ad, etc.* (Synopsis.)

A Schultensi interpretationem, et non vertigine huminorum, retulisse idem est, et refutuisse. Non est dubium, *תְּנִינָה* convenire cum Arameo *תְּנִינָה* ordo, unde est *תְּנִינָה* 4 Reg. 9, 11, 8. Hieronymus: *Ortus nullus ordo, quod aliqui ad vires diei et noctis ortus et occasus siderum referunt.* Syrus: *Nec in illa ordinis generationibus Chaldeus: Nec sunt ordinis et habitent homines.* Alexandrinus: *Οὐ οὐκ εἴης πάρα πολὺ διάφορον απὸ τοῦ πατέρος τοῦ οὐρανοῦ, τὸν οὐρανὸν μάγιον ἡβραῖον σύμπλεγμα.* Acri: *τὸν πατέρα τοῦ οὐρανοῦ τὸν οὐρανὸν τοῦ πατέρος τοῦ οὐρανοῦ.* Hippocratis: *Εντονος πατέρας οὐρανος οὐρανος.* Et *תְּנִינָה* splendens *κατίση*, ironice, quod in ea est splendissimum, est caligo similis; omnis igit lux nihil est aliud quam caligo, lux in ea et caligo idem est. Liberius Hieronymus: *Sed semper inter horror inhabitat.* (Bossemiller.)

(2) *Terram (terram, inquit), obscuratissimam, vel, obscuram, obscurissimam, Heb., maxima tamen tenebram.* *תְּנִינָה* dicitur Amos 4, v. 13, hic *תְּנִינָה* (deficiente\*) in qua, ob geminatum *ת*, intenditur significatio; sicut *תְּנִינָה*. Alii regionem vertiginis, q. d.: *תְּנִינָה* opacare spiritus hominum, et vertiginem affere possunt. *Terram lastitiatissimam, vel, defectionis lucis.*

ET TENEBRARUM, UBI UMBRA MORTIS, *תְּנִינָה*, vel, caligini, i. e., ubi est obscuritas similis caligine, vel, ut in caligine, similiens caligini, sicut caligo, umbra mortis, vel, lethali, terram umbra lethali, et umbra mortis operata, qualis est caligo et umbra densissima. Elegans et amplius sepulcri descripicio, quod ad corpora referit.

ET NULLUS ORDO, *תְּנִינָה*, et non ordinis, non ordinum, et non sunt in ea ordinis, ubi non succedunt ordinis et per vires tenebras et lux; sed perpetuas vias tenebris. Nullum discrimen dierum et nocturnum, estatis et hyemis. Et ubi ordines temporum

ERARUM, UBI UMBRA MORTIS ET NULLUS ORDO, SED SEMI-  
PITERUS HORROR INHABITAT. Poeticus describit regio-  
nem mortis, que vulgi opinione tenebris, miseria et  
horre scatet; neque ulla ibi ordo, cum neque ex-  
itate, neque ex censu, neque ex pietate, neque ex  
scientia, neque ex eloquentia, neque ex ullo certo capite  
citemur. Ita Tirinus noster. Plurimi haec ad litteram de umbris mortuorum sepulcris dicta accipiunt, a quibus neque horror neque caligo abest; sed placet magis cum Sancto nostro, ut proprii hic de  
interni penitentiis agatur, quae gravissimorum Patrum et  
interpretum inclinat sententiam. As primis S. Hieronymus: «Quod terram, inquit, infernum descrips-  
erit nulli dubium est. Nullus ordo ibi est vita. Tene-  
brosa est procul dubio velut carcer, in quem peccatores et impii, qui lucem odio habuerunt, et to-  
nebrarum filii contrudenter. Quia terra caligine  
mortis operata est, ut clausi in nocte aeternâ nullam  
penitentiam lucem aliquando aspiciant.» Cum S. Hieronimo sentit S. Gregorius lib. 9 Moralium, cap. 45 et sequentibus. S. Thomas in expositione secunda, S. Augustinus in Annotationibus in Job penas invenit  
et indicat quod verum est illud: *Antequam vadam, idem esse atque, ne vadam.* Sic enim exponit: «Vult requiescere antequam eai in quibus ceteris, ad hoc utique ut non est; quoadmodum si dicamus aliquid: Corrigere peremptio damnae; Albertus, agonia perpetua mortis; D. Gregorius, erit miseris mors sine morte; desiderabunt mortem, et mors fugiet ab eis: *Mors depascet eos*, Psalm. 48, 15.

**ET NULLUS ORDO.** Quod per se solum potest infernum constitire. Nam quid aliud propriè esse potest quam infernos locus, in quo nullus sit ordo? Non est ibi ordo naturæ, quia sine medio extermorum transitum non admittit: ibi enim ab aquis nivis transiit ad eum nimum: id quod intenissimum auget dolorem, ex pugna scilicet extermorum, ut patet in manu galidissima ad ignem admota. Item ordo naturæ duo in eodem subjecto contraria in gradu intenso non admittit; sed ibi sunt multa contraria simul. *Aqua ardenter igni, ut notum fuerit non me tuum istimis tuis*, Isaia 64, 2. Si calor et frigus, labor et otium, desiderium et odium ejusdem rei quam desiderant. Locus confusionei et Babylonie, ubi nullus ordo charitatis, nullus ordo ponarum. Ita enim, teste Gregorio, supplicia per Dei iustitiam ordinata in mente damnatorum ordinata non sunt.

**SED SEMIPITERUS HORROR INHABITAT.** Si post millia millionum annorum finem haberent pone, felix fau-  
stusque vobis esset, o dannati; pone vestra non  
essent semipiteræ; si post millia millionum ac millionum annorum inciperent vel insensibiliter minus pone, felices adhuc forent; sed semipiterus horror inhabitat. Quantum divina iustitia perdurabit, tamdiu durabunt  
penæ. *Justitia tua justitia in aeternum*, Psal. 118, 10. Aeternum! o aeternum! *Quis poterit habere de vo-  
bis cum igne devorante, et cum ardoribus semipiteris?* Isaiae 35, 14.

(Synopsis.)

Hoc igitur crudens sit consilium in hoc genere, ut

Caterium haec graphica est inferni descriptio, in  
qua notanda est quaterna tenebrarum repetitio, tene-  
bra, caligo, umbra et horror. Tenebrosa sicut terra  
est sine ullo vel minimo luce radio, quia ignis ille  
calorem habeat et concremat, lucem non habet, nec  
radiat, nisi quadam persone tristes, ac vultus illi te-  
trici, et noxi similes, ut sit Basilius, videantur.  
Merito igitur illam Job vocat *terram tenebram*, et  
*opertam mortis caliginem*. Per mortis caliginem intelligit  
hunc loco D. Thomas originale peccatum, et cetera  
mala peccata ac culpe, quae ex ipso proveniunt. Cogita  
igitur locum peraplum, et hunc totum repletum tene-  
bris et peccato. Locus etenim illi totus est velut  
massa peccati euadens repleta, ut quoquod te vertas  
non nisi peccatum videas, blasphemias et maledic-  
tiones audias: nam ut in peccato miseri moriantur,  
sic in eo miserrime perseverant.

**TERRAM MISERIAE ET TENEBRARUM.** Misericordia quidem, inquit ibidem D. Thomas, quantum ad penas quas ibi patientur damnati, tenebrarum verò, quantum ad eorum principes qui ibi regant. Illa ministrum propriè est terra misericordia, quia nulla sublevat misericordia. Ibi edax flamma comburit, quos hic carnalis delectatio poluit, inquit Gregorius. Terra tenebrarum, in qua  
ipsi principes tenebrarum dominantur.

**UBI CUMA MORTIS.** D. Thomas, *similitudo mortis*; Albertus, *agonia perpetua mortis*; D. Gregorius, *erit miseris mors sine morte*; desiderabunt mortem, et mors fugiet ab eis: *Mors depascet eos*, Psalm. 48, 15.

**ET NULLUS ORDO.** Quod per se solum potest infernum constitire. Nam quid aliud propriè esse potest quam infernos locus, in quo nullus sit ordo? Non est ibi ordo naturæ, quia sine medio extermorum transitum non admittit: ibi enim ab aquis nivis transiit ad eum nimum: id quod intenissimum auget dolorem, ex pugna scilicet extermorum, ut patet in manu galidissima ad ignem admota. Item ordo naturæ duo in eodem subjecto contraria in gradu intenso non admittit; sed ibi sunt multa contraria simul. *Aqua ardenter igni, ut notum fuerit non me tuum istimis tuis*, Isaia 64, 2. Si calor et frigus, labor et otium, desiderium et odium ejusdem rei quam desiderant. Locus confusionei et Babylonie, ubi nullus ordo charitatis, nullus ordo ponarum. Ita enim, teste Gregorio, supplicia per Dei iustitiam ordinata in mente damnatorum ordinata non sunt.

**SED SEMIPITERUS HORROR INHABITAT.** Si post millia millionum annorum finem haberent pone, felix fau-  
stusque vobis esset, o dannati; pone vestra non  
essent semipiteræ; si post millia millionum ac millionum annorum inciperent vel insensibiliter minus pone, felices adhuc forent; sed semipiterus horror inhabitat. Quantum divina iustitia perdurabit, tamdiu durabunt  
penæ. *Justitia tua justitia in aeternum*, Psal. 118, 10. Aeternum! o aeternum! *Quis poterit habere de vo-  
bis cum igne devorante, et cum ardoribus semipiteris?* Isaiae 35, 14.

(Synopsis.)

ante mortem tempore penteindet delicta nostra ex-  
piemus: in quo omnis mora dilatioque nimium peri-  
clusa est. Nam multa hominum milia, cunctando et  
differendo penteindant, rem funditus perdiderunt. Et  
si laudem in antiqua memoria Fabii cunctatio illa  
consecuta est, valeat in bello, ut temeritati via in-  
tercludatur; verum jaceat in penteindice castis et  
virtutum expeditione, in qua dictum arecum Alexandri  
Magni audiendum et sequendum est: qui poten-  
tissimus fortissimusque princeps cum regare, quoniam  
modo tam brevi tempore intervallo universum  
orbem domusset: *Μετὸν ἀναβάσσετε, οὐ κυ-  
κλαντο, οὐκτονίας προστασίᾳ*, nihil cun-  
ctando, inquit, nihil procrastinando. Hauserat di-  
ctum atque prudentiam fortè a praestante poeta He-  
siode, cuius in operibus illud est arcana sapientie  
praeceptum: *Μὴ δὲ απειλεῖσθαι τοι, οὐ ποτε, οὐκ  
διέρχεσθαι τοι, οὐ ποτε, οὐκ εἶσεν τοι*, non dif-  
fendendum in crastinum. Denique nusquam est effatum  
illud verius quam in penteindice et virtutum actionibus,  
quod Heros in Historia vates Lucanus lib. 1,  
ecce citum:

*Semper noctis differre paratis.*

Hoc atque similia meditari oportet eos, qui sibi in  
vita atque morte consultum esse voluerint; ut non

#### CAPUT XI.

1. Respondens autem Sophar Naamathites,  
dixit:

2. Numquid qui multa loquitur, non et au-  
diat? aut vir verbosus justificabitur?

3. Tibi sol faciunt homines? et cùm ca-  
teros irrisceris, a nullo confutaberis?

4. Dixisti enim: *Purus est sermo meus, et  
mundus sum in conspectu tuo.*

5. Atque utim Deus loqueretur tecum, et  
aperiret labia sua tibi,

6. Ut ostenderet tibi secreta sapientie, et  
quod multiplex esset lex ejus, et intelligeres  
quid multo minora exigaris ab eo, quam me-  
retur iniquitas tua.

7. Forstian vestigia Dei comprehendes, et  
usque ad perfectum Omnipotentem repieres?

8. Excelsior celo est, et quid facies? pro-  
fundior inferno, et unde cognoscet?

9. Longior terræ mensura ejus, et latior  
 mari.

10. Si subverterit omnia, vel in unum coar-  
claverit, quis contradicet ei?

11. Ipse enim novit hominum vanitatem, et  
videns iniquitatem, nonne considerat?

12. Vir vanus in superbiam erigitur, et tan-  
quam pullum onagri se liberum natum putat.

13. Tu autem firmasti cor tuum, et expan-  
disti ad eum manus tuas.

expectent, donec caligine lumina obducantur, et  
sensus vigor deficit, et obsolescat usus rationis;  
sed occupent et, proprie dicam, experient illum sta-  
tum priusquam eveniat. Hoc qui sapientia in vita fecerit,  
multo erit in morte robustior ad sustinendum formi-  
dabilium rerum impressionem, et jacundum genus  
consolationis percipiet. Dictum est D. Cyprian, epist.  
52, sanè aureum, quod præstaret in omnium animis  
alii inscribi: *Nec dignus est in morte accipere solatium  
qui se non cogitavit esse moriturum.* Est genus quod-  
dam sapientie longè clarissimum, arsque tempora una-  
nim excellentissima, benè mori: que subito atque  
uno die non discitur. De qua verè dici potest quod  
pronuntiadat de bellac scilicet Cassiodorus, epist. 40:  
*Ars bellandi si non præbudit, cùm necessaria fuerit  
non habetur.* Est ergo morte premeditatio necessaria,  
de qua pulcherr. S. Leo, serm. 5 de Jephoni septimi  
mense: *Hoc sollicitissima meditatio debet esse sa-  
cientis, ut quoniam breves dies istius vita, et in-  
certa sunt spatia, nunquam sit mors morituro im-  
provisa, nec inordinatum incidat finem, qui se novit  
esse mortalem.*

#### CHAPITRE XI.

1. Sophar de Naamath pars ensuite de cette sorte:  
«Cela fait que qui parle beaucoup n'écoute-t-il pas aussi  
à son tour?» Cela fait que quelqu'un parle à un homme d'être un grand  
parleur pour paraître sage, et pour avoir gagné sa cause?

2. Pensez-vous que tout le monde devrait se faire  
savoir laisser parler seul et croire, vous qui savez que nous  
avons la moquer des autres, et d'avoir méprisé leurs conseils et  
leurs conseils, il n'y aura personne qui vous confonde et  
qui fasse voir la fausseté de vos raisonnements? C'est ap-  
parentement l'égarement où vous jettez la bonne opinion que  
vous avez de vous-même;

4. Car vous dîtes à Dieu: Mes paroles et mes actions  
sont purées, et je suis sans tache devant vos yeux.

5. Qui sait être à souhaiter, pour confondre un langage  
qui pleure d'amer et de malice, que Dieu parle lui-même  
à ce que vous, et il ouvre les portes de la morte?

6. Pour vous dévoûr les secrets de sa sagesse, et la  
multitude des préceptes de sa Loi, pour vous faire voir le  
double feuilles de ses commandements, où est écrit que  
déjà payé à sa justice et ce que vous lui devez encore? Vous  
comprendrez alors qu'il exige beaucoup moins de vous que  
ne mérite votre iniquité. Je veux croire qu'elle vous est  
échappée, et que vous ignorez les raisons que Dieu a de vous  
châtier avec tant de sévérité;

7. Mais prétez-vous sonder tout ce qui est caché en  
vous, et examinez parfaitement le Tout-Puissant?

8. Il est plus sûr que le ciel. Que ferez-vous pour En-  
tendre? Il est plus sûr que l'homme. Comment pénétrez-vous jusqu'à lui, pour le connaître.

9. La longueur de la terre et la largeur de la mer nous  
étonnent: mais il s'étend au-delà de l'une et de l'autre. Comme  
donc vous flattiez-vous de le connaitre assez, pour  
vous assurer que sa justice ne doit rien trouver en vous à  
reprendre ni à corriger?

10. Mais de plus, n'est-il pas le maître de ses créatures?  
S'il renverse tout ce qu'il a établi, s'il confond tout ensemble  
et le range par ordre, et s'il fait rentrer toutes  
les choses créées dans l'ordre dont il les avait fait sortir,  
qui pourra s'opposer à lui? Oui peut-être aussi l'empê-  
cher de renverser celui qu'il a été élevé, et d'arracher de  
mais celui qu'il avait comblé de biens? Il agit en tout  
avec une souveraine puissance, une entière sagesse,  
une parfaite justice.

11. Car il connaît la vanité des hommes. Et leur iniquité  
étant présente à ses yeux, ne la considérez-t-il pas attentivement?  
et n'en voit-il pas toute l'éclatante?

12. Cependant l'homme vain s'élève en des sentiments  
d'orgueil, et il se croit né libre comme le petit de l'abeille  
saufage, et s'imagine que Dieu ne peut sans injustice  
assujettir à ses lois, et lui faire porter son joug. Je ne sais  
si ce sont là vos sentiments.

13. Mais pour vous ou moins, vous avez endurci votre